

საქართველოს ახალგაზრდა ეკონომისტთა ასოციაცია

გამწირვალე ბიუჯეტი

გზამკვიფი

თბილისი
2003

პროექტი ხორციელდება დიდი ბრიტანეთის საველმოქმედო ორგანიზაცია
Oxfam – საქართველოს წარმომადგენლობის მხარდაჭერით

winasi tyvaoba

winamdebare megzuri momzadebul ia saqarTvel os axal gazrda ekonomistTa asociaciis mier koaliciuri proeqtis "gamWvirval e biuj eti" fargl ebSi, strategiul gamokvl evaTa institutTan, demokratiul inovaciaTa centrTan da britaneTis saqvel moqmedo organizaciis "oqsfamis" saqarTvel os warmomadgenl obasTan partniorobiT.

megzuri gankuTvnil ia sabiuj eto procesiT dainteresebul i pirebisa da organizaciebisaTvis, masSi asaxul ia sabiuj eto procesis yvel a ZiriTadi etapi da procedurebi.

megzuri mouwodebs arasamTavrobo-sazogadoebriv organizaciebs (da sxva dainteresebul pirebs) CaerTon qveynis sabiuj eto procesis yvel a etapis samuSaoebSi da ganaxorciel on biuj etis monitoringi, raTa uzrunvel yofil iqnes gamWvirval oba aRniSnul sferoSi da dacul iqnes sazogadoebis interesebi. biuj eti xom saxel mwifo politikis mniSvnel ovani ekonomikuri nawil ia. igi ufro metad vidre nebismieri sxva dokumenti asaxavs saxel mwifos social uri da ekonomikuri politikis prioritetebs, srul yofil ad funcionirebadi sabiuj eto sistema atarebs sasicocxlo mniSvnel obas mdgradi fiskal uri politikisa da ekonomikuri zrdis uzrunvel yofisaTvis. bevr qveyanaSi ekonomikuri probl emebi gamowveul ia susti sabiuj eto sistemebiTa da araswori sabiuj eto prioritetebiT. saxel mwifo biuj eti pirdapir an iribad axdens gavlenas yvel a moqal aqis cxovrebaze, ufro metad ki social urad daucvel fenebze. dabal Semosavl iani adamianebis normal ur pirobebSi yofna da maTi perspeqtiva didad aris damokidebul i iseT gadawyvetil ebebze, roml ebic exeba j andacvis, ganaTl ebisa da sxva social ur sferoebis dafinansebas.

sabiuj eto procesi da sistema qveynis demokratiul obisa da gaxsnil obis xarisxis ganmsazRvrel faqtors warmoadgens. bevr qveyanaSi sabiuj eto sakiTxebTan dakavSirebiT informacia ar aris xel misawvdomi, gansakuTrebiT gasagebi, arateqnikiuri eniT. samarTl ebrivi, institucional uri da politikuri barierebi mniSvnel ovan winaRobebs warmoadgenen saerTaSoriso da adgil obrivi organizaciebisa da samoqal aqo sazogadoebis monawil eebisaTvis sazogadoebrivi resursebis ganawil ebis procesSi. swored, rom arasamTavrobo organizaciebma unda imuSaon am barierebis gamovl enisa da daZl evis kuTxiT da amdenad gaaumj obeson saxel mwifo gadawyvetil ebebis miRebis procesis struqtura.

monitoringi unda Catardes qveynis politikis Camoyal ibebaSi intensiuri Carevis gziT, maT Soris mniSvnel ovani aris sazogadoebisaTvis prioritetul i mimarTul ebebis Sefaseba. es ar aris ubral od gamokvl eva gamokvl evisaTvis. radgan biuj etis monitoringi

მოქმედების ხარისხობრივ ანალიზს და ასევე საშუალებებს, რომლებზეც იქონიებს პრეზენტაციები ისეთი გზით, რომ მაქსიმალური გავლენა მოახდინოს პოლიტიკურ დებულებებზე. ანალიზი გასაგებია და იქონიებს მკითხველთა ფართო კონსულტაციას, განსაკუთრებით კი პოლიტიკოსების, მედიისა და საზოგადოებისათვის.

ბიუჯეტის უსაბუთო საზოგადოებრივი ინტერესებიდან და გამომდინარეობდეს. ამჟამად საბიუჯეტო პროცესში პირდაპირი სახელით არანაირი ორგანოები არანაირად არაა ჩართული, შესაბამისად არსებობს რისკი, რომ საბიუჯეტო პოლიტიკა არ შესაბამისობდეს საზოგადოების პრიორიტეტულ საშუალებებს.

სამოქმედო საზოგადოების კარტის გზით საბიუჯეტო მონიტორინგში და უზრუნველყოს გამწვანების ობიექტი და საბიუჯეტო პროცესის საზოგადოების მოქმედებით შესაბამისობა. განსაკუთრებით აქტუალურია სამოქმედო საზოგადოების მიერ ბიუჯეტის მონიტორინგის განხორციელება საკარტის ოსი, რომელიც ეკონომიკური ტრანსფორმაციის, ახალი ინსტიტუციური და ფინანსური სისტემის გამოყენების ფაზაშია შესრულებული. საკარტის ოსი ტანადობით იკმნება სხვადასხვა ტიპის მონიტორინგის, მათ შორის, ცენტრალური და ადგილობრივი ბიუჯეტის მონიტორინგის გამოცდილება. მეზობელი მოდელია მიმდინარე ეტაპზე წარმოებული ბიუჯეტის მონიტორინგის ისეთი მექანიზმის გამოყენება, რომელიც სამოქმედო საზოგადოების წევრებს საშუალებას მისცემს მუდმივად იყვნენ კარტის არჩეული პროცესში.

მეზობელი არჩეული რამდენიმე მეთოდოლოგიური საკითხი, რომელიც შესაძლოა სასარგებლო არმოცნობდეს ორგანიზაციებისა და პირებისათვის, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან საბიუჯეტო პროცესში მონაწილეობით ან ბიუჯეტის მონიტორინგით.

saqarTvel os sabiuj eto sistema

A

saqarTvel os kanoni "sabiuj eto sistemisa da ufl ebamosil ebaTa Sesaxeb" biuj ets ganmartavs rogorc saxel mwifo xel isufli ebis organoebis funqcionirebis ganxorciel ebisatvis aucil ebel i ful adi saxsrebis mobil izaciisa da gamoyenebis gegmas.

saqarTvel os sabiuj eto sistema moicavs saqarTvel os saxel mwifo biuj ets, afxazeTisa da aWaris avtonomiuri erTeul ebis biuj etebsa da sxva teritoriul i erTeul ebis biuj ets.

❖ saxel mwifo biuj eti Sedgeba central uri biuj etisa da special ur saxel mwifo fondebisagan (saqarTvel os social uri uzrunvel yofis erTiani saxel mwifo fondi, saqarTvel os sagzao fondi).

❖ teritoriul i erTeul ebis biuj etebi moicavs:

- sofl is, Temis, dabis, raionis Semadgenl obaSi Semaval i qal aqebis biuj etebs;
- qal aqebis, roml ebic ar Sedian raionis Semadgenl obaSi, biuj etebs;
- raionul biuj etebs;
- raionis (konsol idirebul) biuj etebs, rac warmoadgens zemoTCamoTvl il i teritoriul i erTeul ebis biuj etebis jams;
- avtonomiuri respubl ikis biuj etebs.

saqarTvel os konstituciam, saqarTvel os parl amentis mier 1998 wel s miRebul ma organul ma kanonma "adgil obrivi TviTmmarTvel obisa da mmarTvel obis Sesaxeb" da sxva normatiul ma aqtebma gansazRvra saqarTvel oSi teritoriul i erTeul ebi da mmarTvel obis formebi. aRniSnul is safuZvel ze Sesazl ebel ia Semdegi ZiriTadi tipis erTeul ebis gamoyofa: sofel i, Temi, daba, qal aqi, romel ic Sedis raionis Semadgenl obaSi (TviTmmarTvel obis erTeul ebi), raioni, qal aqi romel ic ar Sedis raionis Semadgenl obaSi (damoukidebel i qal aqi), avtonomiuri respubl ika.

2002 wl is 2 agvistos saqarTvel os parl amentma Seitana cvl il ebebis da damatebebis paketi saqarTvel os organul kanonSi "adgil obrivi TviTmmarTvel obis da mmarTvel obis Sesaxeb", ramac mniSvnel ovnad Secval a adgil obriv TviTmmarTvel obasTan da mmarTverl obasTan dakavSirebul i sakiTxebi. organul i kanonis axal variantSi finansuri sferoc Seicval a, Tumca konkretul i cvl il ebebi sxva kanonebis (adgil obrivi biuj etebis, transfertebis, adgil obrivi qonebis Sesaxeb da a.S.) miRebiT unda moxdes. es ukanasknel ni j er parl amentis mier ar

aris miRebul i. aRniSnul i kanonebi mniSvnel ovan cvl il ebebs Seitans finansur sistemaSi.

saqarTvel os sabiuj eto mowyoba efuZneba 5 princips:

1. **erTianoba** - erTiani samarTI ebrivi baza, erTiani kl asifikacia, erTiani statistikuri angariSgeba, erTiani sabiuj eto principebi da erTiani ful adi sistema;
2. **damoukidebl oba** - saqarTvel os saxel mwifo biuj eti, aWarisa da afxazeTis avtonomiuri respubl ikebis biuj etebi da sxva teritoriul i erTeul ebis biuj etebi erTmaneTisagan damoukidebel ni arian, rasac ganapirobebs sakuTari Semosavl ebi da am Semosavl ebis sakuTari Sexedul ebiT xarj vis SesaZl ebl oba;
3. **saj arooba** - biuj etis proeqtis, miRebul i kanonis, misi Sesrul ebis Sesaxeb informacia xel misawvdomi unda iyos yvel asaTvis da unda xdebodes maTi gamoqveyneba (saiduml o informaciis garda);
4. **sisrul e** - biuj etis yvel a Semosaval i da xarji srul yofil ad unda aisaxos Sesabamis (saxel mwifo Tu adgil obriv) biuj etebSi;
5. **real uroba** - biuj eti dagegmil i unda iyos ise, rom misi ZiriTadi parametrebi aucil ebl ad srul debodes.

saxel mwifos mier mobil izebul i Tanxebi da maTi ganawil eba

biuj etebisa da saxel mwifo special uri fondebis angariSze mobil izebul i yvel a saxis ful adi saxsrebi iyofa **Semosavl ad da deficitis dafinansebis wyarod.**

Semosavl ebi iyofa sagadasaxado da arasagadasaxado Semosavl ebad.

sagadasaxado Semosaval i warmoadgens qveynis kanonmdebl obiT gansazRvrul i gadasaxadebis Sesabamisad mobil izebul i Tanxebis erTobl iobas.

gadasaxads kanonmdebl oba ganmartavs, rogorc saval debul o Senatans biuj etSi da special ur saxel mwifo fondebSi, romel sac ixdis gadasaxadis gadamxdel i, gadaxdis aucil ebel i, araeqival enturi da usasyidl o xasiaTi dan gamomdinare.

gadasaxads gaaCnia ori ZiriTadi principi - samarTI ianoba da efeqtianoba.

samarTI ianobis principi SesaZl ebel ia daiyos or nawil ad - samarTI ianoba horizontal urad da vertikal urad.

- **horizontal uri samarTl ianobis principis** safuZvel s erTidaigive pirobebSi myofi gadasaxadis gadamxdel ebis Tanabarzomieri dabegvra warmoadgens.

- **vertikal uri samarTl ianobis principis** safuZvel ia erTmaneTisagan gansxvavebul pirobebSi myofi gadasaxadis gadamxdel ebis (pirobiTad Semosavl ebis odenoba) pirobebis Sesabamisi sagadasaxado tvirtis daweseba.

efeqtianobis principis safuZvel ia gadasaxadebis dawesebiT miRebul i danakargebisa da mis safuZvel ze miRebul i dadebiTi efeqtis Tanafardobis regul ireba.

gadasaxads gaaCnia ori ZiriTadi funqcia fiskal uri da maregul irebel i.

fiskal uri funqciis meSveobiT saxel mwifo axdens misi funqcionirebisaTvis saWiro ful adi saxsrebis mobil izebas.

maregul irebel i funqciis arsi mdgomareobs imaSi, rom gadasaxadebis meSveobiT xorciel deba Semosavl ebis gadanawil eba, xdeba cal keul i ekonomikuri procesebis stimul ireba an Senel eba, Zl ierdeba an sustdeba kapital is dagroveba, farTovdeba an mcirdeba mosaxl eobis msyidvel unarianoba.

zemoaRniSnul i funqciebis gansaxorciel ebl ad arsebobs mraval i saxis gadasaxadi, romel ic SesaZl ebel ia daiyos sxvadasxva niSnebis mixedvit. magal iTad, akrefis saSual ebiT ansxvaveben pirdapiri da arapirdapiri xasiaTis gadasaxadebs.

pirdapiri gadasaxadi wesdeba uSual od Semosaval ze an qonebaze, rasac dabegvris pirdapir formas uwodeben. am saxis gadasaxadebs miekuTvneba:

_ **saSemosavl o gadasaxadi**, romel ic gul isxmobs fizikuri piris wl iuri Semosavl is dabegvras;

_ **mogebis gadasaxadi**, roml iTac ibegreba iuridiul i piris wl iuri mogeba;

_ **qonebis gadasaxadi**, romel ic gul isxmobs fizikuri da iuridiul i pirebis sakuTrebaSi arsebul i qonebis dabegvras da a.S.

arapirdapiri gadasaxadi warmoadgens dabegvris iseT formas, rodesac kanonmdebl obiT dadgenil i gadasaxadis gadamxdel i ar

warmoadgens mis real ur gadamxdel s. anu am tipis gadasaxadebi Sedian saqonl is fasSi an momsaxurebis tarifSi da saqonl is mfl obel s misi (saqonl is) real izaciidan miRebul i gadasaxadis odenoba Seaqvs biuj etSi. am saxis gadasaxadebs miekuTvneba:

_ **aqcizi (individual uri aqcizi)**, romel ic dawesebul ia cal keul saqonel ze (navTobproduqtebi, al kohol uri sasmel ebi, Tambaqos nawarmi, msubuqi avtomobil ebi da sxva) da kanonmdebl obiT mas ixdis saqonl is mwarwoebel i an importiori;

_ **damatebul i Rirebul ebis gadasaxadi (universal uri aqcizi)**, romel ic dawesebul ia saqonl isa da momsaxurebis yvel a saxeobaze (Tu ganTavisuflebul i ar aris kanonmdebl obiT) da gadaixdeba saqonel brunvis nebismier etapze;

_ **sabaJo gadasaxadi**, romel ic gadaixdeba saqonl is importioris mier importisas da a.S.

gamoangariSebis tipis mixedviT gadasaxadebi iyofa agreTve fiqsirebul da adval ur gadasaxadebad.

fiqsirebul i gadasaxadi warmoadgens saqonel ze an gadasaxadis gadamxdel ze konkretul ad dafiqsirebul Tanxas.

adval uri gadasaxadi warmoadgens Semosavl is an Rirebul ebis mimarT procentul maCvenebel Si dafiqsirebul gadasaxads.

garda amisa, mmarTvel obis donis mixedviT, ansxvaveben saerTo-saxel mwifoebri v da adgil obriv gadasaxadebs.

• **saerTo-saxel mwifoebri v gadasaxadebi:**

- saSemosavl o gadasaxadi;
- mogebis gadasaxadi;
- damatebul i Rirebul ebis gadasaxadi;
- aqcizi;
- qonebis gadasaxadi;
- miwis gadasaxadi;
- avtosatransporto saSual ebebis mesakuTreTa gadasaxadi;
- gadasaxadi qonebis gadacemisaTvis;
- social uri gadasaxadi;
- gadasaxadi bunebrivi resursebiT sargebl obisaTvis;
- gadasaxadi mavne nivTierebebiT garemos dabinZurebisatvis;
- gadasaxadi avtosatransporto saSual ebebis saqarTvel os teritoriaze Semosvl isa da zenormatiul i datvirTvisatvis.

• **adgil obrivi gadasaxadebi:**

- gadasaxadi ekonomikuri saqmianobisaTvis;
- saTamaSo biznesis gadasaxadi;
- sakurorto gadasaxadi;
- sastumros gadasaxadi;
- reklamis gadasaxadi;
- gadasaxadi adgil obrivi simbol ikis gamoyenebi saTvis.

garda aRniSnuli gadasaxadebisa saqarTvel os sagadasaxado kodeqsis gardamavali debulebebi (muxli 273) iTval iswinebs Semdeg sagadasaxado rejimebs:

1. prezumfciuli gadasaxadi (erTiani minimaluri mimdinare gadasaxdeli) moqmedebs 2003 wl is 1 ianvramde. igi dawesebulia saSemosavlo gadasaxadis nacvlad individualuri sawarmoebisaTvis, romelTa wliuri brunva 24 aTas larzenaklebia. saSemosavlo gadasaxadisagan gansxvavebiT prezumfciuli gadasaxadi fiqsirebul ganakvetebs gansazRvavs saqmianobis saxisa da ganxorciel ebis adgil is mixedviT;

2. „bazrebis organizebisaTvis gadasaxadi“ moqmedebs 2004 wl is 1 ianvramde da warmoadgens kombinirebul, fiqsirebul gadasaxads. anu, bazrebis organizatori fizikuri da iuridiuli pirebi dRgis, mogebis (fizikuri piris SemTxvevaSi saSemosavlos), ekonomikuri saqmianobisa da saerto sargebl obis saavtomobilo gzebiT sargebl obis gadasaxadebis (es gadasaxadi gansazRvul ia „saqarTvel os sagzao fondis Sesaxeb“ saqarTvel os kanoniT) nacvlad ixdian fiqsirebul gadasaxads;

3. „puris sacxobis gadasaxadi“ moqmedebs 2004 wl is 1 ianvramde da warmoadgens kombinirebul, fiqsirebul gadasaxads. anu, puris sacxobis mflobel i fizikuri da iuridiuli pirebi dRgis, mogebis (fizikuri piris SemTxvevaSi saSemosavlos), ekonomikuri saqmianobisa da saerto sargebl obis saavtomobilo gzebiT sargebl obis gadasaxadebis (es gadasaxadi gansazRvul ia „saqarTvel os sagzao fondis Sesaxeb“ saqarTvel os kanoniT) nacvlad ixdian fiqsirebul gadasaxads;

sabaJo gadasaxadi _ gansazRvul ia sabaJo kanonmdebl obiT da gadaxdeba saqonl is an momsaxurebis importis an eqsportis dros.

„saqarTvel os sagzao fondis Sesaxeb“ saqarTvel os kanoniT gansazRvul ia Semdegi gadasaxadebi:

- gadasaxadi saerto sargebl obis saavtomobilo gzebiT sargebl obisaTvis;
- gadasaxadi sawvav-sapoxi masal ebis realizaciisaTvis;

- gadasaxadi saerTo sargebl obis saavtomobil o gzebis mimdinare zol Si miwisqveSa komunikaciebis eqspl oataciisaTvis da sarekl amo stendebis ganTavsebisatvis.

arasagadasaxado Semosavali s warmoadgens Semdegi Semosavali ebi:

- nebarTvebis, licenziabis gacemisa da sxva saxis saxel mwifo momsaxurebis gaweidan miRebuli mosakrebili da safasuri;
- saxel mwifo baJi (aRniSnuli gadasaxdeli gadaixdeba sasamarTli oSi saCivaris Setanisas, saxel mwifos mier sxvadasxva saxis sabuTis gacemisas da a.S);
- saxel mwifo qonebis ij aridan miRebuli Semosavali;
- mTli anad saxel mwifo qonebit an saxel mwifo qonebis monawileobit Seqmnil i iuriduli pirebisgan miRebuli dividendebi da mogebis nawili;
- roialti (safasuri sasargeblo wiariseulis mopovebisa da sargebl obisatvis, gadasaxdeli saavtoro ufl ebis, patentis, savaWroniSnis da sxva ufl ebaTa gamoyenebisatvis);
- saxel mwifo sesxis, depozitis, veqselis da sxva procenti (sargebeli);
- Semosavali saxel mwifo qonebis gayidvidan;
- Semosavali grantebidan.

biujetis deficiiti warmoadgens biujetis xarjebis mis Semosavali ebze gadametebas.

deficiiti ifareba saxel mwifo valis zrdiT da sakredito resursebis gamoyenebit. am miznit agreTve gamoiyeneba saxel mwifo programebis mixedvit saxel mwifo qonebis gansaxel mwifoebriobidan (privatizaciidan) miRebuli Semosavali.

deficitis dafinansebis wyaros warmoadgens:

- ucxouri kreditebi da sesxebi;
- Sida kreditebi da sesxebi, maT Soris saxel mwifo saxazino val debul ebebidan mobilizebuli Tanxebi;
- privatizaciis Sedegad miRebuli Tanxebi.

xarjebis kl asifikacia

imisaTvis, rom saxel mwifom sworad aRricxos da gaanal izos Tavisi xarjebi SemuSavda maTi kl asificirebis sistema, roml is mixedviTac yovel i xarjis saxes Tavisi nomeri gaaCnia. gamoiyeneba xarjebis kl asificirebis sami meTodi: funqcional uri, ekonomikuri da organizaciul i. amasTan, saqarTvel os saxel mwifo biujeti mtkicdeba ekonomikuri da organzaciul i kl asifikaciis Wril Si, xol o funqcional uri kl asificireba gamoiyeneba mxol od anal izisaTvis.

funqcional uri kl asifikaciis sistema gaTval iswinebul ia saxel mwifo xarjebis saCvenebl ad farTo erovnul i miznebis mimarTebaSi. funqcional uri kl asifikaciis sistema saSual ebas aZl evs mTavrobas dagegmos, gaanawil os da anal izi gauwios xarj ebs ZiriTadi j gufebis (funqciebis) Wril Si, Seadaros sxvadasxva qveynebis anal ogiuri msxvil i kategoriebis xarjebi erTmaneTTan, rac agreTve qmnis garkveul i daskvnebis gakeTebis Sesazl ebl obebs. saqarTvel oSi aseTi kl asifikaciis sistema miRebul iqna saqarTvel os finansTa saministros 1997 wl is 7 april is #94 brZanebiT. saqarTvel os biuj etebSi arsebobs 14 funqcional uri j gufi:

1. saerTo daniSnul ebis saxel mwifo momsaxureba;
2. Tavdacva;
3. sazogadoebrivi wesrigi da uSiSroeba;
4. ganaTl eba;
5. janmrTel obis dacva;
6. social uri dazRveva da social uri uzrunvel yofa;
7. sabinao-komunal uri meurneoba;
8. dasvnebis organizacia da saqmianoba kul turis, sportis, da rel igiis sferoSi;
9. saTbob-energetikul i kompl eqsi;
10. sofl is meurneoba, satyeo meurneoba, meTevzeoba da monadiereoba;
11. samTomompovebel i mrewvel oba da sasargebl o wiaRiseul i saTbobis gareSe, gadamamuSavebel i mrewvel oba, mSenebl oba;
12. transporti da kavSirgabmul oba;
13. ekonomikur saqmianobasTan dakavSirebul i sxva momsaxureba;
14. xarjebi, roml ebic ar ganekutvneba ZiriTad ganyofil ebebs.

funqcional uri kl asifikaciit erTiandeba erTi da imave funqciis Sesasrul ebl ad gankutvnil i xarjebi. magal iTad, Tavdacvis saministros daqvemdebarebaSi arsebul i hospital i funqcional uri kl asifikatoris mixedviT moqceul i iqneba janmrTel obis dacvis j gufSi.

Tvit es 14 funqcional uri j gufi iyofa qvej gufebad Semdegi principiT: ganaTl ebis xaziT-04 kodSi ganaTl ebis pirvel i safexuri aris

skol amdel i aRzrda – mas miekuTvneba 04 01 kodi, sabazo ganaTI ebis safexurs kodirebaSi miniWebul i aqvs 04 02 kodi, SemdgomSi kodebi dal agebul ia sabaziso ganaTI ebis etapebis, anu qvefunqciebis mixedviT sul rvaniSna cifrebamde, romelic Semdegnairad l agdeba: pirveli wyvil i 04 gamoxatavs sferos ZiriTad **funqcias**, momdevno wyvil i – 04 01 ZiriTadi **funqcional uri j gufebis**, anu seqtoris RonisZiebebis Semdgom daxvewas, Semdgomi wyvil i 04 01 01 asaxavs **saqmianobis qveseqtors**, romel sic gaTval iswinebul ia saxel mwifos mier gasawevi xarjebis konkretizacia, magaliTad, skol amdel i ganaTI ebisatvis, momdevno, rigiT bol o wyvil i mianisnebs saxel mwifos mier gamoyofil i xarjebis miznobriobas **uSual od organizaciebze**. magaliTad, sabavSvo baRebi, sabavSvo бага-баRebi 04 01 01 01, biujetSi gamokveTil ia jgufurad aRniSnul i organizaciebisatvis miznobrivad gamoyofil i saxsrebi.

ekonomikuri kl asifikaciis Wril Si sabiujeto xarjebis kodireba emsaxureba or mTavar mizans: 1. igi exmareba parlaments da aRmasrul ebel organoebis Seafason saxel mwifo xarjebis gavlena ekonomikaze; 2. aRricxavs dasaxul i miznebis gansaxorciel ebl ad dagegmil i xarjebis sisworesa da miznobriobas.

ekonomikur kl asifikaciaSi xarjebi dayofil ia sam ZiriTad jgufad: mimdinare xarjebi, kapitaluri xarjebi da dakrediteba dafarvis gamoklebit.

mimdinare xarjebSi aRricxeba qveynis samTavrobo organizaciebis mier dagegmil i mimdinare saqmianobis operaciebi (xel fasi, premia, miwlineba, ofisis xarji, komunaluri momsaxurebis xarji da a.S.).

kapitaluri xarjebi iTval iswinebs qveynis ekonomikis ganvitarebis ZiriTad amocanebs. kapitalur xarjebis miekuTvneba yvel a is sabiujeto xarji, romelic miimarTebs sainvesticio da sainovacio programebis dasafinansebl ad, agreTve kapitalis gadidebasTan miimarTul i yvel a sxva xarji (Senobisa da manqana-danadgarebis SeZena da kapitaluri SekeTebs, miwis SeZena da a.S.).

dakrediteba dafarvis gamoklebit – mTavrobis mier gacemul i sesxebis sidide maTi dafarvis (dabrunebis) gamoklebit.

biuj etis formireba

saqarTvel os sabiuj eto procesi Sedgeba Semdegi el ementebisagan: biuj etis Sedgena, ganxil va, damtkiceba, Sesrul eba da kontrol i. amaTgan Sedgena da Sesrul eba eval ebaT aRmasrul ebel i xel isuflebis organoebis, xolo ganxil va, damtkiceba da kontrol i warmomadgenlobiTi organoebis funqciaa.

sabiuj eto procesi saqarTvel oSi mimdinareobs 26.5 Tvis ganmavl obaSi. saidanac dagegmvis faza moicavs 7 Tves. ganxil visa da damtkicebis faza 3 Tves. Sesrul ebis faza 12 Tves, anu sabiuj eto wel i Seesabameba kalendarul wels. xolo angariSi momzadebisa da damtkicebis procesi 4.5 Tves moicavs.

saqarTvel os saxel mwifo biuj etis kal endari

1.	axali sabiuj eto wl is dawyebamde 10 TviT adre	finansTa saministro, ekonomikis saministro, statistikis saxel mwifo departamenti adgenen qveynis social ur-ekonomikuri ganvitarebis prognozs, finansuri resursebis naerT bal ans da gansazRvaven sabiuj eto-sagadasaxado politikis ZiriTad mimarTul ebebs.
2.	axali sabiuj eto wl is dawyebamde Svidnaxevari TviT adre	Sesabamisi saministroebi da uwebebi warudgenen saqarTvel os prezidents social ur-ekonomikuri ganvitarebis ZiriTad macvenebel ebs da biuj etis proeqtis ZiriTad monacemebs.
3.	mimdinare sabiuj eto wl is 1 ivnisamde	biuj etis proeqtis ZiriTad monacemebi da mimarTul ebebi gadaecema parl aments.
4.	mimdinare sabiuj eto wl is 1 ivnisidan 1 ivl isamde	parl amentis komitetebi ganxil aven saxel mwifo biuj etis proeqtis ZiriTad mimarTul ebebs da amzadeben daskvnebs, romelic Sesabamisi winadadebebis da Senisvnebis saxiT egzavneba saqarTvel os prezidents.
5.	mimdinare sabiuj eto wl is 15 seqtembramde	finansTa saministro amzadebs saxel mwifo biuj etis Sesaxeb kanonis proeqts da warudgens prezidents
6.	sabiuj eto wl is dawyebamde 3 TviT adre	prezidenti warudgens parl aments biuj etis Sesaxeb kanonis proeqts dasamtkicebl ad
7.	axali sabiuj eto wl is dawyebamde	saqarTvel os parl amenti ixil avs biuj etis kanonproeqts da amtkicebs mas.
8.	yovel kvartal urad, sabiuj eto wl is ganmavl obaSi	parl amentis komitetebi ganxil aven saxel mwifo biuj etis Sesrul ebis process.
9.	sabiuj eto wl is	saqarTvel os prezidenti warudgens

	damTavrebi dan ara ugvianes 3 Tvi sa	parl aments biuj etis Sesrul ebis angariSs.
10.	mTavrobis angariSis wardgeni dan ara ugvianes ori kvirisa	kontrol is pal ata warudgens parl aments moxsenebas saxel mwifo biuj etis Sesrul ebis Sesaxeb gamomdinare mTavrobis angariSidan.
11.	mTavrobis angariSis wardgeni dan ara ugvianes 45 dRisa	parl amenti ganixil avs biuj etis Sesrul ebis angariSs da amtkicebs an ar amtkicebs mas.

- ❖ aRsaniSnavia, rom nebismeri informacia, romel ic aris dakavSirebul i sabiuj eto procesis zemoTaRniSnul etapebTan, saqarTvel os kanonmdebl obis Tanaxmad aris sajaro da biuj etis monitoringiT dainteresebul pirebs da arasamTavrobo organizaciebs ufl eba aqvT, gamoiTxovon igi, gaanal izon da SesTavazon mTavrobas sakuTari SeniSvnebi da rekomendaciebi.

biuj etis Sedgena

biuj etis Sedgena xdeba saqarTvel os social ur-ekonomikuri ganviTarebis indikatorul i gegmis proeqtis maCvenebl ebis, finansTa saministros eqspertul i Sefasebisa da saerTaSoriso safinanso valdebul ebebis mixedviT gansaxorciel ebel i finansuri programebis gaTval iswinebiT.

saqarTvel os saxel mwifo biuj etis proeqts SeimuSavebs saqarTvel os finansTa saministro. afxazetisa da aWaris avtonomiuri respubl ikebis biuj etebis proeqts – am respubl ikebis ministrTa sabWoebi, xol o sxva teritoriul i erTeul ebis biuj etis proeqtebs – Sesabamisi mmarTvel obis adgil obrivi organoebi.

saqarTvel os saxel mwifo biuj etis proeqtze muSaobas finansTa saministro iwyebs sabiuj eto wl is dadgomamde aTi TviT adre. biuj etis Sedgenis pirvel etapze iqmneba saxel mwifo biuj etis ZiriTadi mimarTul ebebis dokumenti. amisaTvis dgeba saqarTvel os social -ekonomikuri ganviTarebis prognozi (ZiriTadi makroekonomikuri maCvenebl ebis dinamika da prognozi: fasebis done, mTliani Sida produqti, xel fasebi, dasaqmeba, warmoeba seqtorebis mixedviT, sagadamxdel o bal ansi, gacvl iTi kursi da sxva ZiriTadi monetarul i maCvenebl ebi), finansuri resursebis naerTi bal ansi (Semosavl ebis ZiriTadi kategorieb, xarj ebis ZiriTadi ekonomikuri kl asifikaciis muxl ebisa da deficitis dafinansebis wyarobis sabal anso maCvenebl ebi wina da momdevno wl isaTis), sabiuj eto-sagadasaxado politikis ZiriTadi mimarTul ebebi saqarTvel os ekonomikis saministros, finansTa saministros, statistikis saxel mwifo departamentisa da erovnul i bankis urTierTkoordinaciit. aRniSnul i dokumenti sabiuj eto wl is

dawyebamde Svidnaxevari TviT adre waredgineba saqarTvel os prezidents.

prezidenti saxel mwifo biuj etis ZiriTadi mimarTul ebebis dokuments parl amentis komitetebis warudgens 1 ivnisamde. komitetebi aRniSnul dokumentze daskvnas warudgenen prezidents 1 ivl isamde. am process parl amentSi organizaciassa da koordinacias uwevs safinanso-sabiuj eto komiteti.

amis Semdeg, saqarTvel os finansTa saministro ayal ibebs Semosavl ebis dazustebul prognozsa da yvel a ZiriTad mxarj av erTeul s ugzavnis sabiuj eto cirkul ars, romelic sabiuj eto organizaciebs usazRvravs maTTvis gasacemi Tanxebis zeda zRvars. amastan, finansTa saministro agzavnis sabiuj eto ganacxadis erTian formebs, romel Ta mixedviTac sabiuj eto organizacia warmoadgens momaval i wl isTvis saWiro sabiuj eto saxsrebis odenobas. sabiuj eto ganacxadi Sedgeba ramdenime formisagan, romelic yovel wl iurad icvl eba da Seicavs iseTi saxis informacias, romelic swirdeba finansTa saministros biuj etis SedgenisaTvis. sabiuj eto ganacxadi moicavs ganmartebiT baraTsa da sxvadasxva saxis cxril ebs.

magaliTad, 2002 wl is sabiuj eto ganacxadi moicavda:

1. sacnobaro cxrils, romel Sic miTitebul i unda yofil iyo Statebis raodenoba, organizaciis mier dakavebul i farTobi, mowyobil obadanadgarebis sabal anso Rirebul eba da sxva;
2. xarj ebis ekonomikuri kl asifikacia;
3. programebis cxrili da sxva.

sabiuj eto organizaciebi Seavseben am formebs da ugzavnian finansTa saministros. es ukanasknel i daamuSavebs warmodgenil informacias da adgens biuj etis proeqts.

finansTa saministro saqarTvel os biuj etis kanonproeqts 15 seqtembramde warudgens saqarTvel os prezidents, xolo prezidenti parl aments ugzavnis dasamtkicebl ad 1 oqtombramde.

sabiuj eto xarj ebis arc Tu ise mcire nawilia programul i xarjebi. sakanonmdebl o baza, romelic gansazRvravs programis Sedgenisa da dafinansebis wess ZiriTadad Semoifargl eba 2 normatiul i aqtiT: "saqarTvel os ekonomikuri da social uri ganvitarebis indikaturi dagegmvis safuzvl ebis Sesaxeb" saqarTvel os kanoniTa da mis safuzvel ze SemuSavebul i "saqarTvel os miznobrivi programebis (saprogramo winadadebebis) Sercevisa da dafinansebis wesis Sesaxeb" saqarTvel os prezidents 1998 wl is 24 dekembris #711 brZanebul ebiT.

kanonis Sesabamisad programis damuSavebis iniciatori SeiZl eba iyos saministro an uwyeba, romel ic programas momdevno wl is indikaturi gegmis proeqtis winaswar saproгноzo gaangariSebebSi CasarTavad warudgens saqarTvel os ekonomikis saministros ara ugvianes mimdinare wl is 1 martisa. miRebul i programebis safuZvel ze saqarTvel os ekonomikis saministro, qveynis social -ekonomikuri ganviTarebis mocemul i periodis miznebis, amocanebisa da prioritetebis gaTval iswinebiT, dainteresebul i saministroebisa da uwyebebis monawil eobiT Seadgens pirvel rigSi sarealizacio programebis CamonaTvals da mokle anotaciis saxiT daurtavs momdevno wl is indikaturi gegmis proeqtis winaswar saproгноzo gaangariSebebs, maTi saxel mwifo biujetis kanonSi gaTval iswinebis mizniT. Semdgom saqarTvel os ekonomikis, mrewvel obisa da vaWrobis saministro da finansTa saministro saxel mwifo biujetis ZiriTadi mimarTul ebebisa da parametrebis damuSavebisas SearCeven da gaiTval iswineben im programebs, romel Ta realizaciac mizanSewonilia da Sesazl ebel ia momdevno wl idan.

rac Seexeba prezidentis brZanebul ebas, is gansazRvravs saxel mwifo miznobrivi programebis – saprogramo winadadebis wardgenisa da ganxilvis wess, SerCevis moTxovnebs, vadebs, Sefasebis kriteriumebs, dafinansebis wyaroebisa da wesebs, Sesrul ebis mimdinareobis kontrol is meqanizmebs.

aRniSnul i programebi Semdgom waredgineba komisiis, romel ic iqmneba saqarTvel os ekonomikis, mrewvel obisa da vaWrobis saministrosTan, komisiis Sesazl oa programa eqspertizisaTvis warudginos Sesabamis samecniero kvl eviT an sxva organizaciebs. aRniSnul i komisia SerCeul i miznobrivi programebidan adgens pirvel rigSi sarealizacio programebis CamonaTvals, romel ic Semdgom 15 april amde waredgineba saqarTvel os prezidentTan arsebul ucxouri investiciebis sakonsultacio sabWos, ris Sedegadac mas amtkicebs prezidenti. aRniSnul i programebi Tan erTvis indikaturi gegmis proeqts. saxel mwifo biujetSi Sesazl ebel ia mxol od aRniSnul i programebi iqnes gaTval iswinebul i.

miznobrivi programebi SeiZl eba iyos mokle evadiani, saSual ovadiani da grZel vadiani. zemoaRniSnul i saqarTvel os prezidentis brZanebul ebis mixedvit miznobrivi programa unda moicavdes: dasaxel ebas, ZiriTad arss, miznebsa da amocanebs, mocemul etapze misi realizaciis aucil ebl obis dasabuTebs, vadebs, programis mosal odnel social ur-ekonomikur da finansur efekts, programis saerto Rirebul ebas, saWi ro investiciebs wl ebis mixedvit da maT savaraudo wyaroebis, pirvel i da srul i Sedegis miRebis vadebs, uaryofiti Sedegis Sefasebas,

informacias kanonmdebl obaSi mosal odnel i cvl il ebis Taobaze, safinanso gegmis el ementebs, programis momxmarebel Ta CamonaTval s, programis realizaciaze pasuxismgebel saxel mwifo uwyebebis CamonaTval s. amasTan, SesaZl ebel ia, rom zogierT programaSi asaxul i ar iyos yvel a zemoCamotvl il i faqtori.

miznobrivi programebis dafinansebis wyaro SeiZl eba iyos rogorc sabiuj eto saxsrebi, ise sxva donoris saxsrebi, ristvisac aucil ebel ia Sesabamisi xel Sekrul ebis gaformeba. dafinansebul i programis realizaciaze pasuxismgebel ia Sesabamisi samTavrobo organizacia, romel ic xel Sekrul ebebs aformebs Sesabamis realizator organizaciebTan, roml ebmac unda uzrunvel yon programis droul i Sesrul eba, gamoyofil i resursebis miznobrivad da efeqturad gamoyeneba da programis parametrebis zustad dacva.

biuj etis ganxil va da damtkiceba

saqarTvel os saxel mwifo biuj eti ganxil eba saqarTvel os parl amentis pl enarul sxdomaze parl amentis komitetebis winaswari ganxil vis Semdeg.

saqarTvel os parl amentSi saxel mwifo biuj etis kanonis proeqtsa da mimdinare wl is biuj etis Sesrul ebis mimdinareobis Sesaxeb angariSs warmoadgens saqarTvel os prezidenti an saqarTvel os mTavrobis wevri (Cveul ebisamebr finansTa ministri). garda amisa, parl amenti ismens safinanso-sabiuj eto komitetisa da kontrol is pal atis moxsenebas.

saqarTvel os parl amentma kanoni Sesabamisi wl is saxel mwifo biuj etis Sesaxeb unda miROS wina wl is dasrul ebamde.

saqarTvel os parl aments ara aqvs ufl eba Seitanos cvl il ebebi saxel mwifo biuj etis kanonproeqtSi da ise miROS biuj etis kanoni. man biuj eti unda daubrunos prezidents da mxol od prezidents aqvs ufl eba kanonis proeqtSi Seitanos cvl il ebebi. Tu parl amenti ar miRebs kanons „saqarTvel os saxel mwifo biuj etis Sesaxeb“, saqarTvel os prezidenti val debul ia mas Svidi kviris vadaSi warudginos kanonis proeqtis axal i varianti.

im SemTxvevaSi, Tu saqarTvel os parl amenti sabiuj eto wl is dawyebamde ar daamtkicebs biuj ets, aRmasrul ebel i xel isufl ebis organoebis ufl eba eZl evaT adre nakisr val debul ebaTa Sesasrul ebl ad aucil ebel i xarjebi gawion TveSi wina wl is xarjebis faqtiuri mocul obis erTi meTormetedis odenobiT, miRebul i Semosavl ebis fargl ebSi.

- ❖ aRsanisnava, rom im SemTxvevasi Tu saqarTvel os parlamentis komitetebis sxdoma ar gamocxadda daxurul ad, biujetis monitoringiT dainteresebul pirebsa da arasamTavrobo organizaciebis warmomadgenl ebs ufl eba aqvT, daeswron aRniSnul sxdomebs da parlamentis wevrebs gaacnon da dausabuTon saxel mwifo biujetis kanonis proeqtTan dakavSirebul i TavianTi SeniSvnebi da rekomendaciebi.

biujetis Sesrul eba

wl iuri biujetis damtkicebis Semdeg, finansTa saministro iwyebis muSaobas sabiujeto saxsrebis ganweraze. ganwera aris dokumenti, romel sic biujetiT gansazRvrul i Semosavl ebi da xarjebi unda gaiSal os Tveebis, an kvartlebis mixedvit biujetis kanonisa da kl asifikaciis Sesabamisad. amastan, ganweril i xarjebi da Semosavl ebi unda iyos dabal ansebul i. aRniSnul i dokumenti saWiroa imisaTvis, rom ar moxdes disbal ansi xarj ebsa da Semosavl ebs Soris wl is sxvadasxva periodSi. unda aRniSnos, rom ganwera aris umTavresi dokumenti romel sac iyenebs saxazino samsaxuri xarjebis gasawevad. saxazino samsaxurs ara aqvs ufl eba gasces Tanxa, xolo sabiujeto organizacias ara aqvs ufl eba gawios xarji, Tu ganwera konkretul i momentisaTvis amas ar iTval iswinebs.

ras warmoadgens saxel mwifo saxazino sistema?

saqarTvel os finansTa saministros saxazino samsaxuri val debul ia sworad da srul ad aRricxos saxel mwifo biujetis Semosavl ebi da xarjebi saxel mwifos mier damtkicebul i kl asifikaciis Sesabamisad. mis ufl ebebSi Sedis aseve saxel mwifos angariSebze arsebul i saxsrebis marTva (Tanxis gadaricxva, gadatana saxel mwifos erTi angariSidan meoreze, konvertacia). saxel mwifo xazina mistvis ganweriT miniWebul i ufl ebamosil ebis fargl ebSi (rogorc ukve avRniSneT, ganweriT gansazRvrul Tanxaze netis gacemis ufl eba xazinas ara aqvs) gascems Tanxebis, an iRebs val debul ebas momaval Si gadaixados Tanxa.

erovnul bankSi gaxsnil ia saxel mwifos angariSebi, roml is marTvis ufl ebac gaacnia mxol od xazinas. amastan, arcert sabiujeto organizacias ara aqvs ufl eba xazinis nebarTvis gareSe romel ime bankSi gaxsnas angariSi.

ras gul isxlobs biuj etis sekvestri?

biuj etis deficitis warmomnias pirvel rigSi finansdeba biuj etis mimdinare xarjebi. im SemTxvevaSi, roca mniSvnel ovnad mcirdeba biuj etis Semosavl ebis mocul oba, gamoiyeneba biuj etis sekvestris meqani zmi.

sekvestri warmoadgens xarjebis yovel Tviur proporciul Semcirebas biuj etis yvel a muxl is mixedvit darCenil i wl is ganmavl obaSi. sekvestrs ar eqvemdebareba biuj etis dacul i muxl ebi (rogorc wesi xel fasebi, Semweobebi da a. S.), romel Ta CamonaTval i yovel wl iurad ganisazRvrebba biuj etis kanoniT.

biuj etiT gansazRvrul i saerTo xarjebis wl iuri mocul obis 10%-mde sekvestris Sesaxeb gadawyvetil ebas iRebs saxel mwifo biuj etisaTvis finansTa ministri, aWarisa da afxazeTis avtonomiuri respubl ikebisaTvis Sesabamisi avtonomiebis finansTa ministrebi, sxva teritoriul i erTeul ebis biuj etebisaTvis ki Sesabamisi teritoriul i erTeul is aRmasrul ebel i organo. im SemTxvevaSi, roca sekvestri aWarbebs biuj etiT gansazRvrul i saerTo xarjebis 10%-s, aucil ebel ia biuj etis kanonSi cvl il ebebis Setana.@

rogor moZraobs sabiuj eto saxsrebi saqarTvel oSi?

gadasaxadis gadamxdel i momsaxure komerciul i bankis (fil ial is) meSveobiT ixdis biuj etis kuTvnil Tanxas. momsaxure komerciul i banki (fil ial i) mobil izebul Tanxebs Sida angariSsworebis wesiT gadascems Tavis saTao ofiss. komerciul i bankis saTao ofisi angariSsworebas axdens maTTvis erovnul bankSi gaxsnil sakorespodento angariSidan, ris Sedegadac adgil obrivi biuj etis Semosavl ebi asaxvas hpoveben erovnul bankSi raonebisa da gadasaxadebis mixedvit gaxsnil satranzito angariSebze (aRricxva warmoebs wl is dasawyisidan nazardi jamiT). TiToeul satranzito angariSze dRis ganmavl obaSi Semosul i Tanxebi myisierad, erovnul bankSi gaxsnil i aqtiuri satranzito angariSis gamoyenebiT (saTao komerciul i bankis gavliT) iricxeba im komerciul i bankis fil ial Si, romel ic emsaxureba raionis (saqal aqo) safinanso ganyofil ebas.

raionis (saqal aqo) safinanso organo, romel ic agreTve xazinis funciebs asrul ebs, adgil obrivi biuj etis angariSze Caricxul i Tanxebidan awarmoebs anaricxebis procentul ad ganawil ebas.

dRes arsebul i mdgomareobiT, mobil izebul i sabiuj eto Semosavl ebis aRricxva da saxsrebis mfl obel ebze ganawil eba xorciel deba

erovnul i bankis mier. am mizniT, erovnul bankSi gaxsnil ia daaxl oebiT 42 000-mde angariSi.

biuj etis angari Sgeba da kontrol i

sabiuj eto wl is ganmavl obaSi biuj etis Sesrul ebis procesis mimdinareobas yovel kvartal urad ganixil aven parl amentis komitetebi.

mas Semdeg, rac damTavrdeba safinanso weli saqarTvel os prezidenti val debul ia 3 Tvis vadaSi moamzados biuj etis Sesrul ebis angariSi da warudginos saqarTvel os parl aments.

kontrol is pal ata mTavrobis angariSs amowmebs 15 dRis ganmavl obaSi da Tavis Sexedul ebibs mTavrobis angariSis Sesaxeb warudgens aseve saqarTvel os parl aments.

garda amisa, saqarTvel os kontrol is pal ata amowmebs yvel a sabiuj eto dawesebul ebis mier sabiuj eto saxsrebis miznobrivad gamoyenebas.

sagadasaxado Semosavl ebis biuj etebis Soris ganawil eba

saxel mwifo biuj etSi srul ad Cairicxebian Semdegi gadasaxadebi:

- social uri gadasaxadi (**social uri uzrunvel yofis fondi**);
- avtosatransporto saSual ebibis mesakuTreTa gadasaxadi (**sagzao fondi**);
- gadasaxadi avtosatransporto saSual ebibis saqarTvel os teritoriaze Semosvl isa da zenormatiuli datvirTvisaTvis (**sagzao fondi**);
- gadasaxadi saerTo sargebl obisaTvis saavtomobil o gzebiT sargebl obisaTvis (**sagzao fondi**);
- gadasaxadi sawvav-sapoxi masal ebis realizaciisaTvis (**sagzao fondi**);
- gadasaxadi saerTo sargebl obis saavtomobil o gzebis mimdinare zol Si miwisqveSa komunikaciebis eqspl oataciisaTvis da sarekl amo stendebis ganTavsebisaTvis (**sagzao fondi**).

afxazeTisa da aWaris avtonomiuri respubl ikebisa da saqarTvel os sxva teritoriuli erTeul ebis biuj etebSi srul ad Cairicxeba:

- qonebis gadasaxadi;
- miwis gadasaxadi;

- gadasaxadi qonebis gadacemisaTvis;
- gadasaxadi bunebrivi resursebiT sargebl obisaTvis;
- gadasaxadi mavne nivTierebebiT garemos dabinzurebisaTvis;
- gadasaxadi ekonomikuri saqmianobisaTis;
- saTamaSo biznesis gadasaxadi;
- sakurorto gadasaxadi;
- sastumros gadasaxadi;
- reklamis gadasaxadi;
- gadasaxadi adgil obrivi simbolikis gamoyenebisaTvis.

saxel mwifo biujetisa da afxazetisa da aWaris avtonomiuri respublikisa da saqartvelos sxva teritoriuli erTeulebis biujetebis ziari gadasaxadebisaTvis 2001-2003 wl ebis ganmavlobasi gasazRvrulia Semdegi saxis normativebi:

saSemosavloba da mogebis gadasaxadi. afxazetisa da aWaris avtonomiuri respublikის biujetebSi 99% (1% iricxeba saqartvelos centralur biujetSi), xolo saqartvelos sxva teritoriuli erTeulebis biujetebSi – 85% (15% iricxeba saqartvelos centralur biujetSi).

aqcizi da damatebuli Rirebul ebis gadasaxadi. aWaris avtonomiuri respublikის teritoriaze ganlagebuli sabajo organoebis mier mobilizebuli Tanxebis 40% (60% iricxeba saqartvelos centralur biujetSi), xolo sagadasaxado organoebis mier mobilizebulidan – 30% (70% iricxeba saqartvelos centralur biujetSi), miimarTeba aWaris avtonomiuri respublikის biujetSi.

sabajo gadasaxadi. aWaris avtonomiuri respublikის teritoriaze ganlagebuli sabajo organoebis mier mobilizebuli sabajo gadasaxadidan 50% (50% iricxeba saqartvelos centralur biujetSi) miimarTeba aWaris avtonomiuri respublikის biujetSi.

sabiuj eto procesis monitoringi

monitoringis Catarebis procesi moicavs Semdeg ZiriTad etapebs:

1. monitoringis obieqtis gansazRvra;
2. monitoringis miznebis Camoyal ibeba;
3. monitoringis dagegmva;
4. informaciis Tavmoyra monitoringisaTvis;
5. monitoringis Sedegebis Sejameba da daskvnebis SemuSaveba;
6. monitoringis Sedegebis gavrcel eba da gamoyeneba.

monitoringis obieqtis gansazRvra

monitoringis procesis ganxorciel ebisaTvis upirvel es yovl isa, mkafiod unda ganisazRvros monitoringis obieqti. saWiroa dadgindes romel i sferos, saqmianobis saxis, procesis, organizaciis monitoringi tardeba. magal iTad monitoringi SeiZl eba Cautardes sabiuj eto organizaciebis mTI ian xarj ebs an mxol od specsaxsrebis fargl ebSi gaweul xarj ebs.

monitoringis miznebis Camoyal ibeba

zustad unda ganisazRvros monitoringis mizani. miznis Camoyal ibeba gul isxmobs monitoringis strategiis zust SerCevas. monitoringi SesaZl oa ganxorciel des sxvadasxva kuTxiT, maT Soris mniSvel ovania: finansuri, Sinaarsobrivi, programis, dasmul i amocanebis Sesrul ebis, samarTI ebrivi, miznobi riobis, efektianobis Sefaseba da a. S.

monitoringis dagegmva

monitoringis dagegmva rTul i procesia. saWiroa Sedges weril obiTi dokumenti, romel ic sasurvel ia moicavdes Semdeg sakiTxebs:E

- monitoringis vadebi;
- monitoringis Catarebis winamZRvrebi, ZiriTadi probl emebi;
- monitoringis procesis ZiriTadi arsi da aqcentebi;
- monitoringis obieqtebi;
- monitoringis miznebi;
- monitoringisaTvis saWiro informaciis nusxa;
- informaciis mopovebisa da damuSavebis formebi;
- monitoringis Catarebis detal uri samuSao gegma;

- monitoringis etapobrivi Sefasebis meqanizmi;
- monitoringis procesis warmarTvis menej menti;
- monitoringis mosal odnel i Sedegebi;
- monitoringisaTvis saWiro material uri resursebi.

informaciis Tavmoyra monitoringisaTvis

monitoringis procesSi SesaZl ebel ia gamoyenebul iqnes informaciis mopovebis Semdegi ZiriTadi formebi:

- dokumentaciis Seswavl a;
- dakvirveba;
- anketireba;
- interviu.

dokumentaciis Seswavl a _ moicavs sakanonmdebl o, statistikuri, finansuri da oficial uri dokumentaciis Tavmoyrasa da Seswavl as. aRniSnul i formis gamoyenebisaTvis saWiroa momzaddes dokumentaciis nusxa, Semdgom ganisazRvros, Tu ra formiT da meTodiT moxdeba maTi mopoveba, sistematzacia da damuSaveba.

dakvirveba - gul isxmobs monitoringis jgufis mier garkveul movlenebsa da faqtebze dakvirvebas. magaliTad, Tu biujetiT gaTval iswinebul i iyo garkveul teritoriaze gzis safaris Secvl a, an raime Senobis aSeneba, jgufs SeuZl ia daaTval ieros aRniSnul i adgili da Seafasos, ramdenadaa realizebuli dagegmili amocana. rig SemTxvevebSi dakvirveba informaciis miRebis yvelaze efeqturi saSual ebaa. dakvirvebisaTvis winaswar unda ganisazRvros dakvirvebis obieqtebis nusxa, miznebi da amocanebi. aseve, unda daigegmos vin da ra vadebSi ganaxorciel ebs mas. mizanSewonilia dakvirvebis procesi garkveul i teqniki saSual ebiT (foto, video, audio saSual ebebi) aRibeWdos.

anketireba _ anketirebisaTvis saWiroa Seiqmnas kiTxvari, ganisazRvros miznobriv respodentTa jgufi. winaswar unda dadgindes ra informaciis miRebaa saWiro, aseve unda Seirces kiTxvebi, maTi dasmis formebi da Tanmimdevroba.

interviu - informaciis miRebis kargi saSual ebaa iseT SemTxvevebSi, rodesac sakanonmdebl o da normatiuli baza da sxva saxis dokumentacia qmnis garkvevl obebs da saWiroa detal uri informaciis miReba konkretul i pirebisagan.

monitoringis Sedegebis Sej ameba da daskvnebis SemuSaveba

mopovebuli informaciis bazaze unda moxdes ZiriTadi daskvnebis weril obiTi momzadeba. SesaZl ebel ia moxdes am daskvnebis ganzogadeba da gamovlenili realuri suraTis weril obiT angariSSI asaxva. monitoringis angariSSI mizanSewonili ia aisaxos:

- monitoringis Catarebis ZiriTadi idea da konteqsti;
- monitoringis Catarebis sqema da metodologia;
- mirebuli da damuSavebuli informacia;
- gamovlenili realuri suraTi.

zogierTi konkretul i sakiTxi biujetis monitoringisaTvis

monitoringi SesaZl ebel ia Catardes sabiujeto procesis yvela etapze - Sedgena, ganxilva, damtkiceba, arsrul eba, kontrol i da angariSgeba. monitoringi SesaZl ebel ia ganxorciel des biujetis rogorc SemosavliTi, aseve xarjviTi nawil is mimarT.

biujetis monitoringi SeiZl eba ganxorciel des sxvadasxva kuTxiT:

- finansuri;
- mmartvel obiti;
- politiki;
- efeqtianobis kuTxiT;
- kanonierebis kuTxiT.

finansuri monitoringis kuTxiT saWiroa aqcenti gakeTdes sabiujeto procesis etapebis da biujetis SemosavliTi da xarjviTi nawil ebis mixedvit. (ix. cxrili 1)

finansuri monitoringisaTvis saWiro informacia

cxrili #1

sabiujeto procesis etapebi	SemosavliTi nawili	xarjviTi nawili
Sedgena	finansTa saministros mier momzadebuli winaswari parametrebi, dasabuTeba, cvlili ebebi, romelic ganxorciel da kanonproeqtis parlamentSi wardgenamde. rogorc ZiriTad mimarTul ebebTan, aseve biujetis saboloo proeqtis SemTxvevaSi.	mjarjavierteulebis mier mowodebuli finansuri saxsrebis ganaxadebi. finansTa saministrosa da mjarjavierteulebs Sorisdialogis procesi Setanili koreqtirebebi, cvlili ebebi. rogorc ZiriTad mimarTul ebebTan, aseve biujetis saboloo proeqtis

		SemTxvevaSi.
ganxil va damtkiceba	da biuj etis proeqtSi mTavrobis da parl amentis mier Setanil i cvl il ebebi da biuj etis sabol oo damtkicebul i varianti	biuj etis proeqtSi mTavrobis da parl amentis mier Setanil i cvl il ebebi da biuj etis sabol oo damtkicebul i varianti
aRsrul eba	mTavrobis periodul i angariSebi sabiuj eto Semosavl ebis mobil izebasTan dakavSirebiT, gadaxrebi, mTavrobis dasabuTeba.	mTavrobis periodul i angariSebi xarj ebis gavevasTan dakavSirebiT, gadaxrebi, mTavrobis dasabuTeba.
kontrol i angariSgeba	da mTavrobis da kontrol is pal atis angariSebi. sagadasaxado da sabaJo saqveuwyebo dawesebul ebebis angariSebi	mTavrobis da kontrol is pal atis angariSebi. mxarj avi erTeul ebis angariSebi

efeqtianoba, zogadi gagebiT, danaxarj ebTan – Sedegis urTierTTanafardobis anal izs gul isxmobs. sabiuj eto administraciul i seqtorisaTvis aseTi tipis Sefaseba mniSvel ovan sirTul eebTan aris dakavSirebul i, radgan qveyanaSi biuj etis programul i dagegmvis principi faqtiurad ar arsebobs da dasaxul i konkretul i amocanebis da Sefasebis maCvenebl ebis gamoyeneba rTul ia. Tumca konkretul sferoSi seriozul i muSaobis Sedegad SesaZl ebel ia monitoringis Catareba, romel ic Tval naTl iv dagvanaxebs eqteqianobas. am mizniT mizanSewonil ia anal izi cxril Si mocemul i gamartivebul i sqemis Sesabamisad moxdes.

efeqtianobis kuTxiT monitoringis gamartivebul i sqema
cxril i #2

resursebi	produqti	Sedegi	produqtiul oba - xarj i TiToeul produqtze/Sedegi

resursebSi moiazreba rogorc finansuri aseve sxva tipis resursebi mag: adamanuri resursebi, profesiul i kadrebi da a.S.

produqti aris biuj etidan gaweul i xarj ebis Sedegad Seqmnil i produqti. magal iTad: axal i skol is sabiuj eto xarj ebiT dafinansebisas, produqti iqneba axal i skol a.

produqtisagan gansxvavdeba social uri Sedegi. zemoTmoyvanil i magal iTis SemTxvevaSi social uri Sedegi Sesazl oa iyos moswavl eTa garkveul i raodenobisaTvis saswavl o pirobebis Seqmna an gaumj obeseba.

kanonierebis monitoringi gul isxmobs sakanonmdebl o da normatiul i aqtebis Sesabamisad real uri qmedebebis urTierTSedarebasa da gadaxrebis gamovl enas (cxril i #3).

kanonierebis kuTxiT monitoringis Catarebis sqema

cxril i #3

kanonebiT da normatiul i aqtebiT gansazRvrul i normebi	real uri faqtebi	real uri suraTis gadaxra normatiul i aqtebiT gansazRvrul isagan	Sefaseba

pol itikuri kuTxiT monitoringi gul isxmobs sabiuj eto procesSi sxvadasxva pol itikuri j gufebis mier dafiqsirebul i poziciebis zegavl enas sabiuj eto procesze. es sqema Sesazl oa gamoyenebul iqnes sabiuj eto procesis TiToeul etapze (cxril i #4).

pol itikuri kuTxiT monitoringis Catarebis sqema

cxril i #4

pol itikuri j gufebi	poziciebi	zegavl ena procesze (etapebis miXedviT)

mmarTvel obiTi kuTxiT monitoringi gul isxmobs mmarTvel obiTi sistemisa da mis mier Seqmnil i sazogadoebrivi produqtis da Sedegis urTierTmimarTebis dinamikas (cxril i #5).

mmarTvel obiTi kuTxiT monitoringis gamartivebul i sqema

cxril i #5

cvl il ebebi mmarTvel obiT meqaniZmSi	mmarTvel obis cvl il ebiT gamowveul i cvl il ebebi finansuri kuTxiT	mmarTvel obis cvl il ebiT gamowveul i cvl il ebebi produqtis kuTxiT	mmarTvel obis cvl il ebiT gamowveul i cvl il ebebi Sedegis kuTxiT	mmarTvel obis cvl il ebiT gamowveul i cvl il ebebi menejmentis srul yofis da resursebis optimizaciis kuTxiT